

KO SO MALINE ZORELE

Ze od mladih nog je služil Lovre za hlapca pri gruntarju Mevšku. Samo enkrat je gledal sonce v vsem sijaju, takrat ko je ljubil njo, zaradi katere je moral potlej vse življenje gledati temo.

Same kosti so ga bile. Obraz mu je pokrivala umazanorjava koža, ki se je na nizkem čelu nabrala v dolge gube, kot bi jih za nalašč zarezal; pod njo si lahko dodobra razložil žile, ki so poganjale po telesu sivomodro kri, kolikor je je seveda še bilo. Na eno oko je bil čisto slep, na drugega je le za silo videl. Ob zenicah se mu je izpod trepalnic skoraj zmeraj cedila bledorumena sluz. Majhen je bil, nosil je grbo. Petdeset let je že pretolkel, pa mu jih ne bi prisodil. Svetlo plešo je kazal že nad deset let. Tudi naglušljiv je bil.

Kvartiral je v hlevu. Le ob nedeljah se je smel prikazati v hišo, da se je lahko preoblekel, a koj po maši si ga spet videl v zguljenih delavniških hlačah in modrem predpasniku.

Govoril je malo, prav za prav nič. Tako pritajeno je spuščal besede na jezik, kot bi se bal, da bo za vsako čutil po grbi. Potrpežljiv je bil nadvse. Nikoli mu gospodar ni pokazal vedrega obraza, še jesti mu ni pustil pri družini, dekla mu je nosila hrano v hlev. Živina ga je bila vajena. Nikomur se niso dale krave pomolsti, ne gospodinji ne dekli. Lovre je moral zmeraj sam z golido pod vime, sicer ni bilo mleka pri hiši. Pa saj se je tudi počutil kakor brat med sestrami...

Poleti je vstajal že ob treh in krmil živino. Če je kazalo k lepemu vremenu, se je odpravil v gozd. Zahrepenel je kakor otrok po nečem lepem, po nečem hladnem in mehkem, ki je bilo skrito daleč gori nekje med tihim smrečevjem, kjer ni gledal srepnih obrazov in kjer ni smrdelo po ostri hlevni vlagi. Sam ni vedel, da je njegovo skrito in pohlevno srce tako željno nekega drugega življenja, ki klije tam sredi goščav med zorečimi malinami in ki je vse orošeno s svetlim soncem.

Težak voz se je pomikal po klancu navzgor mimo visoke farne cerkve. Nikogar še ni bilo videti v zgodnjem jutru. Lovre se je pobožno odkril, dolgo pokrižal in se zatopil v misel na Onega, ki je bil skrit onkraj dolgega, sivega zidu in ki ga je tako rad imel. Vsako jutro, ko je šel tod mimo, je pomislil: težka bo pot in dolga, slaboten sem, pa mi boš že pomagal nakladati in vleči po razdrapanih klancih čez dolge in kamenite jaške... Beseda se mu je zateknila v suhem grlu, stisnilo ga je nekaj, sam ni vedel kaj, ko se je spomnil nje: saj nisem... saj nisem bil jaz kriv... Še se je ozrl nazaj proti zvoniku, še je gledal doli v globoko dolino, ki je počasi izginjala, še so se njegove okorne misli podile kakor pregnani golobje okoli cerkve, tako prijetno in čudno dobro mu je šlo nekaj mimo srca...

Živo sonce je splavalo na nebo in obžarilo visoke smreke in hoje, dišeče bukovine in tihe tise, ki so se smejale v svežost prijaznega dneva po mogočnem Ljubljanskem vrhu in ponosnem Raskavcu. Lovre jih ni videl, a čutil in slišal je njih dih in šepet, kot bi mu govorile čisto od blizu: brat, med nas pridi, da se spočiješ! Tudi ni videl one prijazne goščave, ki je visela kakor prilepljena na prostrano pobočje; živordeče je bilo tam, maline, tiste mehkožlahtne maline so tamkaj zorele in se bohotile med bledeozelenim listjem. Maline! O, kako jih je hodil brat, ko je bil še mlad! Modro kanglico je napolnil do vrha, potlej pa še tlačil s pestjo, da se je pokazala rdeča tekočina... Prodaj jih je in dobro služil... Maline! Zadišalo mu je vabeče, ko se jih je spomnil, in najrajši bi se zapodil v goščavo — pa kako bo nabiral, ko komaj vidi!...

Videl sem ga nekoč.

Ustavil sem se, ko sem zaslišal čudno stokanje, ki se je zgubljalo v šumu in hrušču težkih tramov in klad. Dolge koščene roke so se napenjale in upirale v cempin, pihal je kakor zmučena žival.

Vroče je bilo, da je žgalo v hrbet, kot bi stal pred pečjo. Debele kaplje potu so mu lezle po čelu čez obraz in se ustavljale ob straneh na redkih kocinah drobne brade. Zvlekel je iz hlačnega žepa velik rdeč robec in prestregel mokrino, ki mu je silila v slabotne oči, da ga je začelo že hudo peči. Potlej je stopil k bližnji mlakuži, se sklonil nánj kakor otrok k mrtvi materi in začel srebati skozi robec...

Mraz me je stresel, ko sem videl, da je skočilo iz luže nekaj črnega in se pognalo v bližnji grm. Zastudilo se mi je v grlu. Globoko se je oddehnil — napil se je revež — ko se je zravnal in se obližnil okoli ust, kot da bi okusil sladki sadjevec iz gospodarjeve kleti, o katerem je morda tolikokrat sanjal.

Konja sta stala v senci ob košati hoji.

»Ee-e-e!« ju je ustavljala, ko sta se hotela ob gostem leščevju otresti nadležnih muh in brencljev.

Tiho je bilo vsenaokoli. Enakomerno je šumelo po težki in neznosni vročini in brlelo nad velim drevjem, kot bi živo tlelo. Še ptiču se ni zljubilo odpreti drobnega kljuna in potožiti v nebo, kako da ne pošlje dežja žejni zemlji.

Lovre je naložil in dobro porajkljal.

Sedel je v ostro travo pod košato grmovje in malical. Iz raztrganega suknjiča je potegnil dolg, od sonca ožgan škronicelj. Za dobri dve pesti kuhanega fižola je bilo notri in skorja suhega turšičnega kruha. Za ves dan...

Takrat sem šele razumel, kako je tako shiral.

Lovre je umrl.

Gospodar ga je dobil zvečer gori na izbi. V svitek je bil zvít kakor kokoš, ki je zmrznila. Ko je šel rezat rezanico, ga je stisnilo

pod stroj. Ljudje so govorili, da ga je gospodar — pa bali so se dvomljivih besed, zato so rajši kmalu utihnili.

Čez vela lica se je razlila vijoličastomodra kri, pomešana z belim gnojem. Čuden duh je bil tam okoli trupla.

»Vendar smo se ga enkrat odkrižali!« je siknil gospodar proti ženi, ki je stala vsa zmedena zraven.

Ponoči se je zjasnilo. Luna se je prikazala na nebu in zvezde so ji delale družčino.

V sobi je bilo tiho. Samo stara lučarica je ždela na klopi ob peči in čebljala rožni venec za mrtvega, ki je spal sredi hiše med rume-nimi lojevimi svečami in zaprašenimi belagonijami. Prekvartiral se je iz hleva v hišo na mrtvaški oder.

Mesečina se je bila prikradla izza drevja skozi umazane šipe, se usedla na njegov koščeni obraz in mu dolgo v noč poljubovala vdrte oči, ki so spale pod velimi trepalnicami.

V beli krsti je počivalo Lovretovo telo.

Tisto telo, ki se je nekaterikrat plazilo po tihi gmajni in med kričavim svetom.

Nekoč je romal iz daljnega trga. Nanj je že pozabil! Dolgo, dolgo časa je bilo tega, ko so ga spodili s sodnije. Od tistikrat se mu je zazdelo, da so sodniki veliki, črni in zadirčni ljudje. Samo prikrito sovraštvo jih je. Za otroka je šel moledovat, Mica ga je nagnala. Nič ni opravil, zato ga je tudi ona spodila s sinčkom vred.

Morda se mu je kdaj primuznila zlobna misel: hudič vzemi vse skupaj od sodnika do tiste.. pa še tega pankrta! Morda ga je zgrabilo, da je siknil: zakaj pa ravno jaz, ravno mene mora zadeti ta nadloga. Ona se vlačí z drugim gori na Sušaku, bogata je, jaz pa tak... Morda ga je spreletelo po celem životu in mu nehote in nevede stisnilo trdo pest, vzdignil bi se in udaril, kamor bi pač padlo, najrajši kar v obraz, v tiste črne in sovražne oči in...

Čez štiri dni po Lovretovem pogrebu so žandarji gnali po klancu gospodarja Mevška. Ljudje so stikali glave in si šepetali skoraj na glas: ali nismo dejali, da ga je on! No, zakaj so pa prišli ponj! A, se zve vse, se, če prej ne, pa potlej... Kmalu ga je imela vsa vas v zobeh in marsikaj se je še izvedelo o njegovem gospodarstvu, ki se je tako ponosno smejalo v senci košatih orehov gori nad vasjo.